

فاصله اطمینان برای نسبت یک ویژگی در جامعه :

نسبت یک ویژگی در جامعه، همیشه از جمله پارامترهایی است که مورد توجه تحقیق قرار می گیرد. لذا نباید این پارامتر نیز مانند سایر پارامترهای جمعیت نامعلوم است، از نمونه n تایی که از جامعه به صورت تصادفی انتخاب می شود، استفاده و نسبت ویژگی مورد نظر در نمونه به عنوان یک شاخص آکامی برای تخمین نسبت ویژگی در جامعه می سبب می شود.

به عبارت دیگر برای تخمین $p = \frac{x}{N}$ نسبت ویژگی در جمعیت از $\bar{p} = \frac{x}{n}$ به عنوان نسبت ویژگی در نمونه استفاده می شود. $\bar{p}$ به عنوان یک برآورد نقطه ای در نمونه های بزرگ دارای توزیع نرمال مابین p و $\bar{p}$ در اغلب موارد $\sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}}$ به شدت که احتمال کنیم مقدار استناد شده آن در جامعه مشخص باشد و این احتمال برابر با $1-\alpha$ باشد نامشخص است، به صورت زیر نوشت:

$$P\left(Z_{1-\frac{\alpha}{2}} \leq \frac{\bar{p}-p}{\sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}}} \leq Z_{\frac{\alpha}{2}}\right) = 1-\alpha$$

که با اندکی عیب گیری، رابطه فوق را می توان به این صورت نوشت:

$$P\left(\bar{p} + Z_{1-\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}} \leq p \leq \bar{p} + Z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}}\right) = 1-\alpha$$

و با توجه به اینکه $Z_{\frac{\alpha}{2}}$ و $Z_{1-\frac{\alpha}{2}}$ قرینه یکدیگر هستند، خطای برآورد p یعنی $d = Z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}}$ برابر است با:

و در این صورت فاصله اطمینان برای نسبت یک ویژگی در جامعه برابر است با:

$$\bar{p} \pm Z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}}$$

مثال: بررسی نتایج حاصل از یک نظرسنجی از کارمندان دولت در یک شرکت براساس یک نمونه ۳۰۰ تایی در خصوص رضایت شغلی آن‌ها نشان می‌دهد که ۱۸۰ نفر از شغل خود کاملاً راضی هستند نسبت کارمندان دولت در آن شرکت که از شغل خود راضی هستند. در سطح یک درصد خطا، آیا برای برآورد نسبت کارمندی که از شغل خود راضی هستند (در سطح یک درصد خطا) کافی است یک فاصله اطمینان ۹۹ درصد برای نسبت کارمندی که از شغل خود راضی هستند، حاصل شود؟

$$n = 300, \quad n_1 = 180 \Rightarrow \bar{p} = \frac{180}{300} = 0.6$$

$$\alpha = 0.01 \rightarrow \frac{\alpha}{2} = \frac{0.01}{2} = 0.005 \Rightarrow Z_{\frac{\alpha}{2}} = 2.58$$

$$\bar{p} \pm Z_{\frac{\alpha}{2}} \cdot \sqrt{\frac{\bar{p}(1-\bar{p})}{n}} \Rightarrow 0.6 \pm 2.58 \sqrt{\frac{0.6(1-0.6)}{300}}$$

$$0.6 \pm 2.58 \sqrt{\frac{0.24}{300}} \Rightarrow 0.6 \pm 2.58 \sqrt{0.0008} = 0.6 \pm 0.074$$

نتیجه برای برآورد فاصله اطمینان ۹۹ درصد برای نسبت کارمندی که از شغل خود راضی هستند برابر است با:

$$[0.527, 0.673] \xrightarrow{\text{براساس درصد}} [52.7\% \text{ و } 67.3\%]$$

در عبارت دیگر بین ۵۲٫۷٪ تا ۶۷٫۳٪ از کارمندان دولت در آن شرکت با اطمینان ۹۹٪ و با در سطح خطای ۱٪ از شغل خود راضی هستند.

فاصله اطمینان برای تفاضل نسبت یک ویژگی در دو جامعه:
 برای مقایسه نسبت یک ویژگی در دو جمعیت متفاوت، کافی است فاصله اطمینان تفاضل نسبت آن ویژگی در دو جمعیت برآورد شود. چهار نمونه‌های n_1 و n_2 تایی به صورت تصادفی از دو جمعیت انتخاب و تعداد مواردی که در نمونه اول دارای ویژگی مورد نظر هستند را با x_1 و تعداد مواردی که از نمونه دوم دارای این ویژگی هستند با x_2

فرض داده شوند برآوردهای نقطه‌ای نسبت این ویژگی و برآورد نقطه‌ای نفع این نسبت برابر خطا حدی با

$$\bar{P}_1 = \frac{\bar{x}_1}{n_1} \quad , \quad \bar{P}_2 = \frac{\bar{x}_2}{n_2}$$

برآورد نقطه‌ای نفع این نسبت $\rightarrow \bar{P}_1 - \bar{P}_2$
 حول میانگین نمونه‌های انتخاب شده از دو جمعیت به اندازه کافی نزدیک باشند، برآورد تقاضای این نسبت دارای توزیع نرمال باشد یعنی $P_1 - P_2$ و طرف معیار

$$\sigma_{\bar{P}_1 - \bar{P}_2} \text{ برابر است با: } \sqrt{\frac{P_1(1-P_1)}{n_1} + \frac{P_2(1-P_2)}{n_2}}$$

برخیزد در است که این پارامتر را می‌توان با استفاده از نتایج بدست آمده از نمونه‌های n_1 و n_2 تایی و نسبتی برآورد شده یعنی $\bar{P}_1$ و $\bar{P}_2$ برآورد کرد، یعنی

$$S_{\bar{P}_1 - \bar{P}_2} = \sqrt{\frac{\bar{P}_1(1-\bar{P}_1)}{n_1} + \frac{\bar{P}_2(1-\bar{P}_2)}{n_2}}$$

که احتمال اینکه مقدار استناد در نمونه نفع در میانگین در فاصله مشخص باشد در این احتمال برابر با $(1-\alpha)$ باشد را می‌توان به صورت زیر نوشت.

$$P\left(z_{1-\frac{\alpha}{2}} < \frac{\bar{P}_1 - \bar{P}_2 - (P_1 - P_2)}{\sqrt{\frac{\bar{P}_1(1-\bar{P}_1)}{n_1} + \frac{\bar{P}_2(1-\bar{P}_2)}{n_2}}} < z_{\frac{\alpha}{2}}\right) = 1-\alpha$$

که این ترتیب، با توجه به اینکه در معادله $z_{\frac{\alpha}{2}}$ و $z_{1-\frac{\alpha}{2}}$ قرینه یکدیگر هستند، خطای برآورد $P_1 - P_2$ یعنی d برابر خطا حدی با:

$$d = z_{\frac{\alpha}{2}} \cdot \sqrt{\frac{\bar{P}_1(1-\bar{P}_1)}{n_1} + \frac{\bar{P}_2(1-\bar{P}_2)}{n_2}}$$

و در این صورت فاصله اطمینان $(1-\alpha)$ در صدگی نفع این نسبت برابر است با:

$$\bar{P}_1 - \bar{P}_2 \pm Z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\bar{P}_1(1-\bar{P}_1)}{n_1} + \frac{\bar{P}_2(1-\bar{P}_2)}{n_2}}$$

مثال: در بررسی وضعیت سلامت کارمندان زن و کارمندان مرد در یک شرکت که از شغل خود راضی هستند، نتایج حاصل از نمونه‌های ۲۵۰ تایی از کارمندان زن و ۳۲۰ تایی از کارمندان مرد نشان می‌دهد که ۱۵۰ نفر از کارمندان زن و ۱۸۰ نفر از کارمندان مرد از شغل خود اظهار رضایت می‌کنند. در سطح خطای ۱٪، نسبت کارمندان زن و کارمندان مرد که از شغل خود راضی هستند را مقایسه کنید.

با توجه به نتایج حاصل از نمونه‌های انتخاب شده از این دو جامعه، برای درک تفاوتی که نسبت کارمندان زن و کارمندان مرد که از شغل خود راضی هستند برقرار است یا

$$\bar{P}_1 = \frac{150}{250} = 0.60, \quad \bar{P}_2 = \frac{180}{320} = 0.56$$

با توجه به سطح خطای ۱٪، کافی است فاصله اطمینان ۹۹٪ برای $P_1 - P_2$ تعیین کنیم. نسبت کارمندان زن و کارمندان مرد که از شغل خود راضی هستند می‌تواند برابر این

تفاوت شود، فاصله اطمینان ۹۹٪ برقرار است یا: $Z_{\frac{\alpha}{2}} = 2.58$

$$0.60 - 0.56 \pm 2.58 \sqrt{\frac{0.60(1-0.60)}{250} + \frac{0.56(1-0.56)}{320}}$$

$$0.04 \pm 2.58 \sqrt{\frac{0.60 \times 0.40}{250} + \frac{0.56 \times 0.44}{320}} \Rightarrow 0.04 \pm 2.58 \sqrt{0.00173}$$

$$= 0.04 \pm 2.58 \times 0.042 \Rightarrow 0.04 \pm 0.108$$

نتیجه فاصله اطمینان ۹۹ درصد برای تفاوت این دو نسبت برقرار است یا

$$[-0.068, 0.148]$$

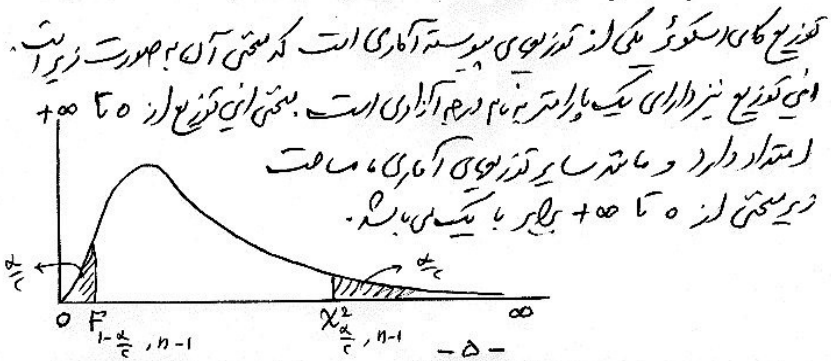
چون کرانه‌های این فاصله اطمینان منفی و کرانه بالایی مثبت است پس تفاوتی در سطح خطای ۱٪ تفاوت معناداری بین کارمندان زن و کارمندان مرد در خصوص رضایت وجود ندارد.

فاصله اطمینان واریانس یک درجی در جامعه :

یکی از پارامترهای مهم در یک جامعه، برآوردی یک متغیر در آن جامعه است و همانطور که قبلاً گفته شد، طرز توزیع و دنبال آن انحراف معیار و ویژگی مورد مطالعه در جامعه از مهمترین و کاربردی ترین پارامترهای آن جامعه محسوب می شود. اما از آنجایی که واریانس یک متغیر در جامعه نیز معمولاً مجهول است، برای برآورد آن از
$$S^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}$$
 به عنوان یک برآورد غیر مخدوش (Unbiased) استفاده می شود. به عبارت دیگر یک برآورد خوب برای σ^2 (واریانس جامعه)، S^2 می باشد و S^2 نیز مانند هر σ^2 خاص آمار دیگری دارای توزیع نمونه گیری خاص است که با استفاده از روشهای تئوری می توان نشان داد که اگر نمونه ای n تایی از یک جامعه آماری با این توزیع مورد مطالعه دنبال باشد، $\frac{(n-1)S^2}{\sigma^2}$ دارای توزیع گامی اسکور (chi-square) با $n-1$ درجه آزادی می باشد. اما قبل از ادامه بحث بر این نکته می بسیم فاصله اطمینان برای σ^2 ، واریانس جامعه، لازم است متغیری در مورد توزیع گامی اسکور توضیح داده شود.

توزیع گامی اسکور (Chi-Square):

اگر متغیر X در یک جامعه از توزیع نرمال پیروی داشته باشد، مربع مقادیر استاندارد شده این متغیر یعنی مربع مقادیر Z که از رابطه $Z_i = \frac{x_i - \mu}{\sigma}$ بدست می آید از توزیع گامی اسکور پیروی دارد.

برای تعیین مقدار گامی اسکور باقیم بر درجه آزادی توزیع مردود و مقادیر مختلف صحت زیر معنی، در تابلو از جدول توزیع گامی اسکور استفاده کردیم.

برای تعیین حدود اطمینان برای پارامتر یک توزیع جامعه نیز تابلو را همراه با لوله لری از توزیع گامی اسکور $\frac{(n-1)s^2}{\sigma^2}$ که گامی اسکور با $(n-1)$ درجه آزادی و با پارامتر $\chi^2_{(n-1)}$ نشان داده می شود، این فاصله را می سنجیم. اینک این مقدار، احتمال $(1-\alpha)$ در فاصله مشخصی باشد بر تابلو، قدرت زیر نورست.

$$P\left(\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}, n-1} \leq \frac{(n-1)s^2}{\sigma^2} \leq \chi^2_{\frac{\alpha}{2}, n-1}\right) = 1-\alpha$$

و باقیم بر این $(n-1)s^2$ هم یک مقدار مثبت است و تقسیم شد طرف نامی در حد $(n-1)s^2$ و معکوس کردن آن در تابلو حدود اطمینان $(1-\alpha)$ در دسترس برای σ^2 را به قدرت زیر نورست.

$$\left[\frac{(n-1)s^2}{\chi^2_{\frac{\alpha}{2}, n-1}}, \frac{(n-1)s^2}{\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}, n-1}} \right]$$

و باقیم بر این توزیع χ^2 یک توزیع نامتعارف است، $\chi^2_{\frac{\alpha}{2}}$ و $\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}}$ به سطر جدول گامی باقیم بر درجه آزادی $(n-1)$ از جدول توزیع گامی اسکور استخراج می شود.

مثال:
در بررسی کیفیت یک دستگاه سیم بندی، نتایج حاصل از یک نمونه ۲۰ تایی از سیم ها یک گوی سیم ها که توسط این دستگاه سیم بندی شده اند، نشان می دهد که (تخلف سیم ها وزن این سیم ها ۲۲ گرم است و توزیع گامی وزن سیم ها نیز نرمال است. یک فاصله اطمینان ۹۵ درصدی از تخلف سیم ها وزن سیم هایی که توسط این دستگاه سیم بندی می شوند را حساب کنید.

باقیم بر این تخلف سیم ها در پارامتر است، ابتدا به فاصله اطمینان برای پارامتر وزن سیم ها می رسم از دو طرف بالا و پایین جدول گرفت.

با توجه به تعداد نمونه، درجه آزادی یعنی $n-1$ برابر با ۱۹ خواهد بود که مقادیر $\chi^2_{\frac{\alpha}{2}, 19}$ و $\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}, 19}$ با استفاده از جدول χ^2 برابر خواهند بود با:

$$\alpha = 0.05 \Rightarrow \frac{\alpha}{2} = 0.025, \quad 1 - \frac{\alpha}{2} = 0.975$$

$$\chi^2_{0.025, 19} = 32.8523, \quad \chi^2_{0.975, 19} = 8.90655$$

و با جایگزینی این مقادیر در رابطه مربوط به فاصله اطمینان واریانس و چندگیری از کراتهای χ^2 و χ^2 بالا، فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای انحراف معیار وزن بسته‌های که توسط این دستگاه سیستم نوبتی و کس می‌شوند بدست می‌آید:

$$\left[\frac{(20-1) 484}{32.8523}, \frac{(20-1) 484}{8.90655} \right] \rightarrow [279.92, 1032.50]$$

بنابراین فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای انحراف معیار وزن بسته‌های کس توسط این دستگاه به صورت است با:

$$[14.73, 31.99]$$

فاصله اطمینان نسبت واریانس دو جامعه:

در بسیاری از مطالعات آکادمیک مقایسه واریانس یا انحراف معیار دو جامعه انجام می‌گیرد و یکی از راه‌های مقایسه بر آنکه می‌توانیم در نظر در دو جامعه، جایی که برآورد حاصل از نسبت این دو پارامتر از دو جامعه است. و از آنجایی که واریانس دو جامعه معمولاً معلوم نیستند از برآورد های غیر همبسته این پارامترها یعنی از s_1^2 و s_2^2 با استفاده از نمونه‌های n_1 و n_2 از جمعیت اول و n_2 و n_1 از جمعیت دوم، استفاده می‌شود.

برای مقایسه فاصله اطمینان نسبت در طریقی که از توزیع نمونه‌گیری $\frac{s_1^2/s_2^2}{s_2^2/s_1^2}$ استفاده

می‌شود که این نسبت در صورتی که نمونه‌های n_1 و n_2 از دو جامعه ناهمبسته -

به طور تصادفی انتخاب شده باشند دارای توزیع آکامی F می‌باشند. توزیع F نیز یکی از توزیع‌های پیوسته آکامی است که اتمده انحصاری در خصوص این توزیع، که ضمیمه داده می‌شود

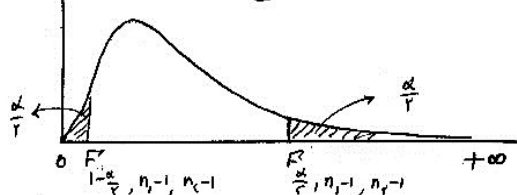
توزیع آکای F

اگر دو متغیر X و Y دارای توزیعهای نرمال با پارامترهای μ_x و σ_x^2 و μ_y و σ_y^2 باشند، نسبت $F = \frac{X^2/\sigma_x^2}{Y^2/\sigma_y^2}$ که توزیع F گسسته شده از این دو متغیر دارای توزیع F می باشد. F دارای n_1 درجه آزادی

در این دو جهت انتخاب شوند، نسبت مقادیر مربع استاندارد شده دارای توزیع F می باشد یعنی در واقع توزیع F حاصل تقسیم دو توزیع کای اسکور با درجه آزادی درجه اول می باشد. F دارای دو پارامتر درجه آزادی صحت و درجه آزادی فرج است. درجه آزادی صحت برابر با $(n_1 - 1)$ است که در محاسبه برآورد درجه اول جمعیت اول بکار برده می شود و درجه آزادی فرج برابر با $(n_2 - 1)$ است که در محاسبه برآورد درجه اول جمعیت دوم بکار برده می شود. معنی توزیع F ، مابعد معنی توزیع χ^2 یک معنی غیر متعارف است که با تقسیم به درجه آزادی صحت و درجه آزادی فرج و مقدار α و مقدار

F مربوط به دنباله صحت است یعنی $F_{\frac{\alpha}{2}, (n_1-1), (n_2-1)}$ و دنباله صحت

یعنی $F_{1-\frac{\alpha}{2}, (n_1-1), (n_2-1)}$ است. F جدول توزیع F استخراج می شوند:

معنی توزیع F

حال با تقسیم بر این توزیع نمونه گیری $\frac{s_1^2/\sigma_1^2}{s_2^2/\sigma_2^2}$ دارای توزیع F با (n_1-1) و (n_2-1) درجه آزادی است. اگر این مقدار با احتمال $(1-\alpha)$ در مابعد مشخص باشد در صورت

$$P\left(F_{1-\frac{\alpha}{2}, n_1-1, n_2-1} \leq \frac{s_1^2/\sigma_1^2}{s_2^2/\sigma_2^2} \leq F_{\frac{\alpha}{2}, n_1-1, n_2-1}\right) = 1-\alpha$$

دیناله مثال ۱

	کارمندان زن	کارمندان مرد
n	۲۰	۲۰
$\bar{x}$	۱۲ رفته	۱۵ رفته
s	۵ رفته	۶ رفته

کمیته تصدیر احصایان ۹۵ درصد برای
نسبت فارغین است. زمان تا آخر در روز
کارمندان زن در در احصایان نسبی.

به تیم به نمونه‌های اخذ شده، درم آزارهای صورت بگیرد با $df_1 = 20 - 1 = 19$
درم آزارهای طرح بگیرد با $df_2 = 20 - 1 = 19$ خطا حدیوه

به تیم به نسبی احصایان ۹۵٪، $\alpha = 1.5 \Rightarrow \frac{\alpha}{2} = \frac{1.5}{2} = 0.25$

$$1 - \frac{\alpha}{2} = 1 - 0.25 = 0.75$$

استفاده از جدول توزیع F با ۱۹ درم آزارهای صورت در ۱۹ درم آزارهای طرح

$$F_{0.25, 19, 19} = 2.14, \quad F_{0.75, 19, 19} = \frac{1}{2.14} = 0.46$$

ذکر این دو نکته ضروری است که ضوابط جدول توزیع درم آزارهای صورت طرح
مردان و نمونه‌های و همواره ثابت باشند به تعلق از ترکیب‌های عددی جدول
با درم آزارهای مستند جدول (استفاده مکرر).

و نکته مهم دیگر اینست که به تیم به نسبی توزیع F، به تعیین
به تعلق از این رابطه استفاده کرده که:

$$F_{1 - \frac{\alpha}{2}, df_1, df_2} = \frac{1}{F_{\frac{\alpha}{2}, df_2, df_1}}$$

در رابطه با مستند فوق به اندکی می‌سیم تا صدم احصایان مورد نظر را بر جدول حدیوه با:

$$\left[\frac{0.95}{2.14}, \frac{0.95}{2.14} \right] \rightarrow \left[\frac{0.46}{2.14}, \frac{0.46}{2.14} \right] \rightarrow [0.21, 0.21]$$

که با تیم به نسبی این تا صدم ۰.۲۱ است. با احصایان ۹۵ درصد فارغین است زمان تا آخر کارمندان
زن در روز وقت معنی داری ندارند